

SŁOWO WSTĘPNE

Książka niniejsza jest zapisem wystąpień wygłoszonych podczas konferencji z cyklu *Emocje/Literatura* odbywającej się w dniach 1 i 2 czerwca 2017 roku na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu w Białymstoku. Było to czwarte już białostockie spotkanie poświęcone emocjom, problematyzowanym w duchu współczesnej, wielonurtowej humanistyki.

Tym razem inspiracji dostarczyły nam hasła spod znaku zwrotu przestrzennego¹, realizowanego poprzez liczne publikacje z kręgu geopoetyki, geokrytyki czy geografii humanistycznej. Tom *Emocje – Miejsca – Literatura* jest wyjątkowy o tyle, że wpisuje się w żywe na białostockiej polonistyce zainteresowanie literacką spacialnością, które przyniosło szereg wieloautorskich publikacji, by wymienić: *Metamorfozy podróży* pod redakcją Jolanty Sztachelskiej², serię *Poetyka i Horyzonty Tradycji* redagowaną przez Elżbietę Konończuk i Współpracowników z Zakładu Teorii i Antropologii Literatury³, *Georomantyzm* zaproponowany przez Elżbietę Dąbrowicz i Współpracowników z Zakładu Literatury Oświecenia i Romantyzmu⁴.

Ambicją Autorów aktualnie prezentowanego zestawu tekstów było wyeksponowanie czynnika emocjogennego towarzyszącego przestrzeni fizycznej i wyobrażonej. Pozwoliło to na „prezentację nowych źródeł czy ujęć, które wyłoniły się w następstwie »zwrotu topograficznego« oraz ekspansji wielu nurtów metodologicznych, operujących kategoriami przestrzennymi”⁵. Jako konotacje około-przestrzenne

¹ Zob. m.in. *The spatial turn*, red. B. Warf, S. Arias, Londyn, Nowy Jork 2009.

² *Metamorfozy podróży. Kultura i tożsamość*, red. J. Sztachelska, współpraca: G. Moroz, M. Kamecka, K. Szyborska, Białystok 2012.

³ *Od poetyki przestrzeni do geopoetyki*, red. E. Konończuk, E. Sidoruk, Białystok 2012; *Geografia i metafora*, red. E. Konończuk, E. Nofikow, E. Sidoruk, Białystok 2014; *Przestrzenie geo(bio)graficzne w literaturze*, red. E. Konończuk, E. Sidoruk, Białystok 2015; *Geograficzne przestrzenie utekstowane*, red. B. Karwowska, E. Konończuk, E. Sidoruk, E. Wampuszyc, Białystok 2017.

⁴ *Georomantyzm. Literatura, miejsce, środowisko*, red. E. Dąbrowicz, M. Lul, K. Sawicka-Mierzyńska, D. Zawadzka, Białystok 2015.

⁵ Tamże, s. 11.

pojawiły się również rzeczy, zarysowujące związane z przestrzenią atencje i afektacje. W konsekwencji spektrum analizy objęło zagadnienia bliskie literaturoznawcom, językoznawcom, jak również historykom sztuki czy architektom, stawiając w centrum zainteresowania autobiograficzne i fikcjonalne, prozatorskie i poetyckie teksty literackie z różnych epok, teksty prasowe oraz internetowe, a także zarejestrowane autentyczne wypowiedzi ustne oraz fizyczną przestrzeń widzianą jako tekst.

W części pierwszej – *Miejsce i trauma* – zebrane zostały teksty pokazujące autobiograficzne nacechowanie przestrzeni, przekazywane w tekstach intymistycznych traktujących o traumie i ambiwalencjach związanych z konkretnym otoczeniem.

Część druga – *Miasto jako przestrzeń emocji* – zawiera analizy poświęcone tekstowym metaforyzacji przestrzeni różnych miast oraz związanym z nimi doświadczeniom uczuciowym i sensorycznym w utworach autorów o zróżnicowanej wyobraźni przestrzennej. Ostatni artykuł z tego segmentu prezentuje spojrzenie architekta na współczesne miasto jako przestrzeń życia jednostki, rodziny i społeczności.

Część trzecia – *Emocje w drodze / z oddalenia* – skupia zapisy i opisy podróży będących swoistymi projektami antropologicznymi. Staje się w nich podróż „doświadczeniem epistemologicznym, służy poznawaniu rzeczywistości, ale też daje wiedzę o człowieku”⁶.

W czwartej części – *Przeźrenie emocjogenna* – zgromadzono interpretacje odnoszące się do przestrzeni jako źródła podmiotowości, a także jako fundamentu ludzkiego sensorium.

Piąta część – *Ciało / rzeczy / emocje* – pokazuje afektywność warunkowaną specyficzną, charakteryzującą się własną topografią, przestrzenią ludzkiego ciała. Znalazły się w niej również analizy podmiotowych doświadczeń turystycznych i egzystencjalnego bycia w przestrzeni oraz sposobów ich utrwalania w pamięci.

Z lektury tych urozmaiconych stylistycznie i metodologicznie tekstów wyłania się kategoria kulturotwórczej i tożsamościowotwórczej przestrzeni, którą tworzą „trzy składniki – doświadczenie, archiwum kultury i wyobraźnia – [które] składają się na dynamiczną konfigurację zwaną miejscem, nie tylko w literaturze i nie tylko w badaniach literackich”⁷. Poszczególne analizy układają się z kolei w autorskie itineraria, pokazujące drogi badań młodego i nieco starszego pokolenia naukowców, sięgających po narzędzia nowej humanistyki.

W tym miejscu dziękuję Autorom za udział w intelektualnej podróży, jaką było przygotowanie tej publikacji, życząc nam równocześnie podjęcia kolejnych wspólnych inicjatyw z emocjami w polu uwagi oraz w tle.

Diana Saniewska

⁶ J. Sztachelska, *Podróż, czyli... życie*, [w:] *Metamorfozy podróży...*, s. 12

⁷ E. Rybicka, *Literatura, geografia: wspólne terytoria*, [w:] *Od poetyki przestrzeni do geopoetyki...*, s. 23.